

## **THE SUFFIXES -K(A) AND -K(O) IN THE UKRAINIAN ANTHROPNOMY OF MARAMURES**

**Ioan Herbil, Assist. Prof., PhD, “Babes-Bolyai” University of Cluj-Napoca**

*Abstract: In the following pages I focus on family names that exist in three antroponymic systems in Maramures. They have been formed with the help of the Ukrainian multi-functional suffixes -k(a) and -k(o) which are rendered into Romanian by -c(a) and -c(o).*

*The power of the two suffixes to create anthroponyms was weak, forming, in most cases, diminutives. Thus, as M. Hudash concluded, we can not strongly state: a) whether family names ending in -k(o) are derived from anthroponyms that are based on patronyms (where Șramko's father or another ancestor was Șram) and b) whether they are individual proper names (appellations or nicknames) derived either from diminutives of the common vocabulary or from underived personal names inherited in this form from the father, bearer of that name.*

*Although in Ukraine the suffix -k(a) and, especially the suffix -k(o), are some of the most productive suffixes in the anthroponymic systems examined so far, we can notice the existence of a small number of family names that have been formed with their support. The lexemes that are the basis of family names are, in most cases, different forms of Christian names. Anyway, the respective anthroponymic formatives are well represented within the unofficial system of personal denomination as well as in the formation of appellations and nicknames.*

*Keywords: anthroponym, Ukrainian family names, proper patronymic suffixes and other multi-functional suffixes, -k(a) and -k(o) formatives, appellations and nicknames.*

De peste un deceniu, una dintre preocupările noastre a devenit studierea sistemelor antroponimice ale localităților ucrainene din județul Maramureș. Pornind de la axioma că antroponomia oricărei comunități umane este constituită din două sisteme de denotație personală (*oficial* și cel *popular*) și că ele „prezintă o egală importanță istorică”<sup>1</sup>, am purces la studierea elementelor constitutive ale celor două sisteme, și anume *nume (nume de familie)* și *prenume (nume de botez)*, respectiv *supranume, porecle, diminutive, hipocoristice, pseudonime* etc. Dacă, la început, am încercat să etimologizăm numele de familie (ca parte componentă a sistemului oficial), cu timpul, am conștientizat că acest lucru poate fi realizat abia după o studiere temeinică și o bună cunoaștere și a sistemului antroponimic neoficial, a supranumelor și a poreclelor. Prin studierea acestor două categorii antroponimice, poate fi, în majoritatea cazurilor, scos la lumină procesul formării acelor antroponime (patronime, matronime,

<sup>1</sup> Pașca 1936: 61. Însă, afirmația pe care autorul o face în continuare („Devenite de mult tradiționale, deși independente, ele [cele două sisteme – s.n.] se influențează reciproc” – cf. *Ibidem*), nu mai este valabilă, fiind cunoscut faptul că, astăzi, nu se mai formează nume de familie noi, căci dreptul de a crea și de a folosi noi nume de familie a fost interzis atât în România, cât și în restul țărilor civilizate ale lumii. Ca urmare, sistemul popular de denotație personală nu mai poate influența, în nicio situație, numele de familie.

hipocoristice, supranume, porecle etc.), care, odată cu introducerea Codului civil, au devenit nume de familie. În acest caz, putem să ne formăm o idee despre apelativele care puteau sta la baza antroponimelor de atunci, despre felul cum se putea realiza trunchierea numelor de botez, despre sufixele, cu ajutorul cărora erau derivate cuvintele (numele proprii sau cele comune) intrate în structura actualelor nume de familie și multe altele.

În urma studierii numelor de familie din cadrul sistemelor antroponimice ale localităților ucrainene din Maramureș, indiferent de graiul pe care-l vorbește populația de aici (fie transcarpatic<sup>2</sup> sau huțul<sup>3</sup>), am constatat că, din punctul de vedere al originii, majoritatea acestora sunt ucrainene, având la bază apelative sau nume de botez ucrainene (de diferite forme) ori fiind derivate cu sufixe specifice sistemului antroponimic ucrainean. De exemplu, în localitățile de care ne vom ocupa în acest articol, Rona de Sus, Crăciunești și Lunca la Tisa, numele de familie ucrainene reprezintă peste 54 % din totalul celor existente, iar procentul persoanelor denumite cu ajutorul lor este de cel puțin 67 % din totalul populației (în Crăciunești) și se ridică la aproape 83 % (în Rona de Sus)<sup>4</sup>.

Formarea antroponimelor (a numelor de persoană: hipocoristice, supranume, porecle etc.), care au devenit nume de familie s-a realizat prin două procedee principale<sup>5</sup>, și anume: unul *semantic* (*lexico-semantic*) și altul, *morfologic* (*afixal*).

Procedeul *semantic* se reducea la *transonimizarea* apelativelor, a poreclelor individuale și a numelor de persoană fără niciun mijloc concret, propriu formării cuvintelor<sup>6</sup>. Cu alte cuvinte, procedeul respectiv consta în schimbarea funcției numelui, adică trecerea numelor de persoană, a supranumelor, a poreclelor în nume ereditare, fără să aibă loc schimbări ale formei sau ale structurii antroponimelor. Numele de familie formate cu ajutorul procedeeului *lexico-semantic* pot fi împărțite în: 1) nume de familie ce sunt corelative cu numele de persoane (*Andraș, Clepa, Leva, Maței*<sup>7</sup>) și 2) numele de familie ce sunt corelative cu apelativele (*Bodnar, Cramar, Hamor, Malear, Tcaci* sau derivate de la substantive, adjective, verbe etc.: *Bilan, Bucec, Dăbală, Dubec, Recală, Tecan*).

Procedeul *morfologic*, după cum afirmă P.P. Čučka<sup>8</sup>, consta în formarea noilor antroponime cu ajutorul diferiților formanți (cu schimbarea concomitentă atât a funcției, cât și a structurii lexemului – s.n.). La crearea numelor de familie formate prin procedeul *morfologic*, au luat parte: 1) sufixele patronimice propriu-zise: *-yč, -ovyč*<sup>9</sup>, care apar în grafie românească ca și *-ici, -ovici* (*Bilici, Ivanici; Clemcovici, Semcovici*) și 2) alte sufixe polifuncționale, care erau la origine diminutive, dar, cu timpul, au devenit patronimice: *-uk/-juk/-čuk; -ak/-jak/-čak; -an; -aš, -iš, -oš; -ej; -k(a); -k(o); -yk/-ik/-čyk; -ynec; -ča(t)* etc. (redate în grafie românească prin: *-uc/-iuc/-ciuc; -ac/-eac (-iac)/-ceac; -an, -aș, -iș, -oș; -ei; -c(a); -c(o); -ec/-ic/-cic; -ineț/-ineți; -cea*

<sup>2</sup> Graiurile ucrainene transcarpatice se vorbesc în localitățile Rona de Sus, Crăciunești, Lunca la Tisa, Poienile de sub Munte, Repedea, Ruscova, Bocicoiul Mare, Tisa, Câmpulung la Tisa, Remeți și Teceul Mic.

<sup>3</sup> Graiurile ucrainene huțule se întâlnesc în satele Crasna Vișeuului, Bistra și Valea Vișeuului.

<sup>4</sup> Pentru mai multe detalii vezi Herbil 2010-b și Ioan Herbil 2014.

<sup>5</sup> Cele două procedee au fost propuse de către P. P. Čučka (1969: 131-133) și acceptate de majoritatea onomaștilor, apud Kravčenko 2004: 97.

<sup>6</sup> Čučka, 2005: XXV.

<sup>7</sup> Aceste nume de familie, ca și următoarele, aparțin sistemelor antroponimice din cele trei localități cercetate.

<sup>8</sup> Čučka 2005: XXV.

<sup>9</sup> Pentru sufixele și exemplele din limba ucraineană, folosim transcrierea fonetică simplificată utilizată în dialectologie (de exemplu, prin *-yč* și *-ovyč* redăm sufixele ucrainene *-uy* și *-ovuy*). Numele de familie, proprii celor trei sisteme antroponimice, vor fi redată în grafia existentă în actele oficiale ale purtătorilor acestora.

etc.): *Bilaniuc, Corjuc, Greșciuc, Husarciuc, Malearciuc, Taficiuc; Caciureac, Druleac, Grijac, Manoleac, Marușceac, Mocearneac; Bilan, Cosovan, Rahovan, Șcerban; Bilaș, Capiș, Logoș; Dubei, Lumei; Godenca, Mihalca; Bilașco, Meșco; Onușec, Bilcec; Babineț, Șofineț; Vancea*).

Și, cu toate acestea, nu putem ști, de fiecare dată, dacă diferitele antroponime (devenite nume de familie) s-au format de la un apelativ sau de la un alt antroponim (de exemplu: n.fam. *Calînca* putea să se formeze, fie de le antrop. *Kalîna* + suf. *-k(a)*, fie direct de la apel. *kalinka/kalenka* („dim. de la *kalena* + suf. *-k(a)*); n.fam. *Rișco* poate fi format atât de la antrop. *Ryș* (< v.sl. *Ryžьko* (< apel. *ryžij* „roșcat”) sau < n.pers. *Richard, Fridrich, Ditrich*) + suf. *-k(o)*, cât și de la pol. *ryś* „râs (mamifer)” + suf. *-k(o)* ori direct din apel. magh. *riska* (< adj. slc. *ryšavý* „roșcovan, roșcat”). Referitor la productivitatea formanților ucraineni din cadrul numelor de familie din sistemele antroponimice ale celor trei localități, am constatat că cel mai productiv sufix este *-uc/-iuc/-ciuc* (ucr. *-uk/-juk/-čuk*)<sup>10</sup>, fiind urmat de *-ac/-eac (-iac)/-ceac* (ucr. *-ak/-jak/-čak*)<sup>11</sup>. Celelalte sufixe, ca și cele de care ne ocupăm în continuare (*-k(a)* și *-k(o)*), au o frecvență redusă între numele de familie. Formantul **-c(a)** (ucr. *-k(a)*) este un sufix polifuncțional vechi slav, care, înainte de a forma antroponime, deriva substantive diminutive, indica obiectul acțiunii, cât și produsul acesteia.

Pe baza funcției diminutive inițiale, începând cu secolul al XIV-lea, formantul *-k(a)* își dezvoltă funcția patronimică, ca de exemplu în formele înregistrate: *Ztoyka filius Ztoza* (din anul 1398); *Holovenka, Hodinka, Kalabiska* (din secolul al XVI-lea) sau *Lastyvočka Snьrotka* (din secolul al XVII-lea)<sup>12</sup>. În „Registrele căzăcești” (de la jumătatea secolului al XVII-lea), „antroponimele diminutive (ca și cele peiorative) derivate cu *-k(a)* le iau locul, în unele cazuri, celor formate cu *-k(o)*; formele cu cele două sufixe coexistând. Însă formele cu sens conotativ derivate cu *-k(a)*, în paralel cu formele corespunzătoare derivate cu sufixul *-k(o)*, sunt fixate – după cum demonstrează V. O. Horpynyč – în cărțile de proveniență moscovită din secolul al XVI-lea”<sup>13</sup>. După cum constatare P. P. Čučka, referindu-se la regiunea Transcarpatică, funcția patronimică a lui *-k(a)* se poate observa, mai ales, la numele de familie provenite din nume de botez (*Hryhórka, Kól’ka, Mykúlka, Sávka*) sau cele care au la bază apelative (*Bl’áška, Dz’ámka, Kalýnka, Malýnka*), fiecare dintre acestea având corespondente între numele de familie nesufixate<sup>14</sup>. Totodată, există nume de familie, ca, de exemplu, *Andréjka, Ivanýčka, Kozýčka, Mad’árka, Petrýčka*, care, doar în aparență, amintesc de formantul *-k(a)*, căci, istoric, acestea sunt o formă „înțepenită” a cazului genitiv singular al antroponimelor derivate cu *-k(o)*<sup>15</sup>.

Azi, *-k(a)* este unul dintre cele mai productive sufixe de pe teritoriul lingvistic ucrainean, în special în graiurile vestice ale acestuia, având atât funcție diminutivă, cât și antroponimică. Acest lucru rezultă și din analiza supranumelor și a poreclelor, a diminutivelor și a hipocoristicelor din satele ucrainene din Maramureș, în cazul nostru cele din Rona de Sus<sup>16</sup>,

<sup>10</sup> De exemplu, în Rona de Sus, există 45 de nume de familie în *-uk/-juk/-čuk* (ceea ce reprezintă 21,43 % din totalul numelor înregistrate); în Crăciunești, se întâlnesc 38 de nume de familie (17,51 %); în Lunca la Tisa, există 30 de nume de familie (23,63 %). Despre istoria și frecvența sufixului, a se vedea Herbil 2010-b: 65-68.

<sup>11</sup> Statistica numelor de familie în *-ak/-jak/-čak* se prezintă astfel: în Rona de Sus, există 12 nume de familie (adică 5,71 % din totalul celor înregistrate); în Crăciunești, apar 16 nume de familie (7,37 %); în Lunca la Tisa, există 12 nume de familie (9,44 %). Mai multe date despre sufix și frecvența acestuia, a se vedea Herbil 2010-b: 65-68 și Herbil 2014.

<sup>12</sup> Čučka 2005: XXXV.

<sup>13</sup> Horpynyč 2001: 218-219.

<sup>14</sup> Čučka 2005: XXXV.

<sup>15</sup> *Ibidem*.

<sup>16</sup> Vezi pe larg Herbil 2007.

Crăciunești<sup>17</sup> și Lunca la Tisa. Astfel, în cadrul sistemelor neoficiale (populare) de denotație personală din cele trei localități, frecvența cea mai mare a sufixului *-k(a)* o întâlnim în derivarea numelor de botez feminine (a formelor pline sau a hipocoristicelor acestora). Cu ajutorul acestui sufix, poate fi derivat aproape orice prenume feminin, fie el ucrainean, românesc, maghiar sau un împrumut recent din alte limbi: *Alínka* (< rom. *Alina*), *Deníska* (< rom. *Denisa*), *Hafíka* (< ucr. *Hafíja*), *Ĝétka* (< rom. *Géta*), *Ílonka* (< magh. *Ilona*), *Ionélka* (< rom. *Ionéla*), *Izáurka* (< port. *Izaura*)<sup>18</sup>, *Maríka* (< ucr. *Maríja*), *Melánka* (< rom. *Melania*), *Narčíska* (< rom. *Narcisa*), *Nastúka* (< ucr. *Nást'a*), *Oksánka* (< ucr. *Oksána*), *Simónka* (< rom. *Simóna*) etc.

Am întâlnit un număr redus de derivate care au la bază nume de botez masculine ucrainene, de tipul: *D'ordíka* (< ucr. dial. *D'órd'i* < magh. *Gyorgy*), *Ivan'úka* (< *Ivan'ó* < *Ivan*), *Júročka* (< *Júra*), *Kól'ka* (< *Kól'a* < *Mykóla*), *Serijóžka* (< *Serioja* sau *Sergiu*); *Vás'ka* (< *Vás'a* < *Vasyl'Vasyl'*)<sup>19</sup>.

Sufixul *-k(a)* are o frecvență mare și în formarea supranumelor și a poreclelor. Dintre acestea, numeroase sunt supranumele formate de la toponime, catoiconime sau etnonime (unele trecute deja prin stadiul de supranume sau derivate inițial cu alte sufixe): *Apšánka* (< *Apšán* < catoiconimul *apšán* < n.top. *Ápša*), *Bukovínka* (< n.top. *Bucovina*), *Kričínúska* (< n.top. ucr. dial. *Kričimúš* „Crăciunești”), *Lúžanka* (< n.top. *Luh* „Lunca la Tisa”), *Pól'ačka* (< etn. ucr. *pól'ačka* „poloneză”), *Sibijánka* (< n.top. *Sibiu*), *Volóška* (< etn. ucr. *volóška* „româncă”), *Žólobka* (< n.top. *Žólob*).

Există și supranume ce au la bază numele de familie ale tatălui sau ale soțului ori supranume ale acestora (patronime și andronime): *Babyc'ár'ka* (< supran. *Babyc'ár'* < n.top. *Bábyc'ove*), *Cerkóvnyčka* < supran. *Cerkóvnyk* < ucr. dial. *čerkóvnyk* „țarcovnic”), *Dz'aben'účka* (< n.fam. *Dzeabeniuc*), *Lembáčka* (< n.fam. *Lembák*). Foarte puține sunt supranumele derivate cu *-k(a)*, ce au la bază un apelativ, ca de exemplu: *Mošíka* (< ucr. dial. *móša* < rom. *moașă*).

Mult mai numeroase sunt apelativele derivate cu ajutorul sufixului *-k(a)*, care stau la baza poreclelor: *Bíbolka* (< ucr. dial. *bíbol* „bivol”), *Búblyčka* (< ucr. *búblyk* „covrig”), *Lúpka* (< ucr. dial. *lupýtye* (*očýma*) „a-și holba (ochii)”), *Konéčka* (< ucr. dial. *konéc* „capăt, sfârșit”), *Kópka* (< ucr. dial. *kópa* „căpiță de fân”), *Kopyélyčka* (< ucr. dial. *kopyélyc'a* „fata care naște un copil fără să fie măritată”), *Šún'ka* (< ucr. dial. local *šún'a* < *papašún'a* „un soi de ciupercă”), *Teliška* (ucr. *telíha* „osie”), *Zolot'ánka* (< ucr. *zóloto* „aur”). Cu excepția lui *Teliška*, toate celelate porecle sunt purtate doar de către persoanele de sex feminin.

Se întâlnesc și porecle derivate cu *-k(a)* de la alte porecle sau supranume, în special de la cele ale tatălui sau ale soțului purtătoarei: *Drózdyčka* (< *Drózdyk* < ucr. dial. *drozd* „mierlă”), *Kéreška* (< *Kéreš* < magh. *keres* „a căuta”), *Láncoška* (< *Láncoš* < ucr. dial. *lanc* „lanț”), *Lemáčka* (supran. *Lemák/Lemačók* < etn. ucr. neoficial *lemák*), *Rosólyčka* (< *Rosólyk* < ucr. dial. *rosúl* „lichidul din murătura de varză”).

Celălalt formant prezent în antroponomia localităților studiate este **-c(o)** (ucr. *-k(o)*). Despre vechimea lui *-k(o)*, mărturisesc antroponimele existente în monumentele limbii ucrainene

<sup>17</sup> Vezi amănunțit Herbil 2010-a.

<sup>18</sup> Este împrumutat, după cum ne-au relatat părinții purtătoarei, din filmul „Sclava Izaura”.

<sup>19</sup> Graiului ucrainean transcarpatic din localitatea Rona de Sus îi este proprie, atât în poziție accentuată, cât și în cea neaccentuată, vocala [ы].

din secolele XI-XIII (*Nelъpko, Stanko, Vojko*)<sup>20</sup>, conform cărora, acest formant este moștenit din limba rusă veche<sup>21</sup>, fiind productiv în formarea variantelor de nume masculine chiar și azi în graiurile limbii ucrainene<sup>22</sup>. Dacă am compara unele nume slave necalendaristice, ca, de exemplu, *Rusko, Rus*, care s-au păstrat în unele regiuni ale Ucrainei până în secolul al XX-lea, cu aceleași nume din vechea polonă, cehă sau sârbă, atunci, după cum afirmă P. P. Čučka, se poate susține că respectivele nume își trag originea din limba slavă comună<sup>23</sup> și, odată cu ele, și formantul *-k(o)*. „În acest caz – după cum constată L. O. Kravčenko – vechile sufixe slave de est *-ъko, -ьko* continuă slav comunele *-ъko, -ko*, care, datorită căderii consoanelor reduse din poziție neintensă, s-au contopit, în secolele XI-XIII, într-un singur formant, *-k(o)*. La rândul său, sufixul *-ъko* s-a format de la *-ъ-ko*, adică, la început, *-k-o* deriva substantivele cu tema în *-\*u*, ceea ce a dus la formarea diminutivelor de la nume comune. Însă, în aceeași perioadă, unele substantive derivate cu sufixul respectiv și-au pierdut caracterul diminutival inițial și au început să denumească persoane după legăturile de rudenie, relațiile familiale”<sup>24</sup> (să formeze patronime, matronime, andronime, adelfonime etc. – s.n.).

După cum arată monumentele scrise ale limbii ucrainene, formantul *-k(o)* era parte componentă a antroponimelor începând cu secolul al XIV-lea (*Havrelъko, Ivanъko*)<sup>25</sup>. Situație identică apare și în secolul al XVI-lea (*Vanko, Ivanko, Ivaško, Ivanuško*)<sup>26</sup>, iar, în *Registrele căzăcești* din secolul al XVII-lea, o pătrime din antroponimele înregistrate (ce puteau deveni numele de familie) sunt derivate cu ajutorul formantului *-k(o)*<sup>27</sup>. Așadar, în antroponimia ucraineană din secolele XIV-XVIII (chiar până la începutul celui de-al XIX-lea), formantul *-k(o)*, după cum afirmă M. L. Chudaš, era un sufix de gradul doi (al doilea component al unui sufix compus), având o capacitate redusă în formarea patronimelor (*-ank(o)/-jank(o), -ynk(o), -ejk(o)/-yjk(o)*: *Konaško Kosyčanko, Ivanъ Oleksynko, Hryško Kozejko* etc.), astfel de exemple fiind, chiar, rarissime. În aceeași perioadă, sufixul *-k(o)*, ca de altfel și *-ikъ, -ec’, -lj* și *-ok* formau diminutive (*Stepanъ Šramko, Luk(ь)janъ Mažarčykъ, Ivanъ Dubec’, Pylypъ Lohvbj, Pavelъ Butokъ*)<sup>28</sup>. În acest sens, lingvistul ucrainean atrage atenția că, în oricare dintre cazuri, fără niște date suplimentare, nu se poate afirma cu certitudine dacă respectivele nume sunt formate de la antroponime, ce au la bază patronime (unde tatăl sau un alt strămoș al lui *Mažarykъ* a fost *Mažar*, iar a lui *Dubec’* era *Dub* [ori al lui *Šramko* a fost *Šram* – s.n.]) sau sunt nume de persoană individuale provenite, fie din diminutive ale lexicului comun, fie din nume de persoană nederivate (pline), moștenite în această formă de la tatăl posesorului respectivului nume<sup>29</sup>.

Referindu-se la numele de familie din Ucraina Transcarpatică de tipul *Mytryčko, Petryčko, Petrín’ko, Jurýčko* (provenite de la nume de botez) sau formate de la vechile porecle, ca, de exemplu, *Holováčko, Horóško, Majdánko, Rusýnko, Čerepkó, Jasínko*, P. P. Čučka este de părere (continuând ideea lui Chudaš) că ele sunt nume formate cu ajutorul vechiului sufix

<sup>20</sup> Čučka 1986: 135.

<sup>21</sup> Prin sintagma *limba rusă veche*, înțelegem *unitatea lingvistică slavă de est (staro vostočno-slav’anskij jazyk)*, din care s-au format ulterior cele trei limbi slave de răsărit: rusa, ucrainiana și bielorusa.

<sup>22</sup> Kravčenko 2003: 107.

<sup>23</sup> Čučka 1986: 135-136.

<sup>24</sup> Kravčenko 2004: 97.

<sup>25</sup> Cybul’skij 1986: 131.

<sup>26</sup> Kersta 1970: 259.

<sup>27</sup> Kravčenko 2004: 98. A se vedea în acest sens materialul prezentat de Ju. O. Karpenko (1994: 182-201).

<sup>28</sup> Chudaš 1970: 124.

<sup>29</sup> *Ibidem*.

diminutival *-k(o)*, care, în respectivele cazuri, are funcție antroponimică<sup>30</sup>. Însă majoritatea numelor de familie în *-k(o)* sunt, fie nume diminutive cu același sens, ca de exemplu *Vas'kó*, *Dankó*, *Pet'kó*, fie adjective substantivizate, de tipul *Derev'ánko*, *Mud'ánko*, *Kučer'ávko*, *Polóvko*<sup>31</sup>.

În onomastica slavă de est, părerile referitoare asupra apariției antroponimelor derivate cu *-k(o)* sunt diferite. Mai plauzibilă este cea a lui Ju. K. Red'ko, care consideră că formarea acestora este rezultatul procedurii lexico-semantic, și admite că una dintre căile apariției numelor derivate cu ajutorul lui *-k(o)* putea fi forma cazului vocativ<sup>32</sup>. Dacă, în trecut, după cum reiese din monumentele scrise ale celor trei limbi slave de est, se poate spune că formatul *-k(o)* avea în cadrul procesului formării numelor de persoană, atât o funcție patronimică, cât și una diminutivală, astăzi, doar pe teritoriul lingvistic ucrainean, el este unul dintre cei mai productivi formați care derivă variante ale numelor masculine. Drept dovadă stau numeroasele exemple din cadrul sistemului popular de denotație personală al ucrainenilor, și nu doar din cele trei localități maramureșene, ci și din întreaga zonă carpatică. Aproape orice nume de botez masculin (formă plină sau hipocoristic ori derivat), fie el ucrainean sau românesc, poate fi derivat cu ajutorul lui *-k(o)*: *Adiko* (< rom. și ucr. *Adi* < rom. *Adrian*), *Andrijkó* (< ucr. *Andrij*), *Boriskó* (< ucr. *Boris*), *Čipriankó* (< rom. *Ciprian*), *Дытuckó* (< rom. *Dănuț*), *Klaúdikó/Kláúdikó* (< rom. *Claudiu*), *Féd'ko* (< ucr. *Féd'a* < *Fédur*), *Ivánko* (< ucr. *Iván*), *Lavíniko* (< rom. *Lavinii*), *Mic'kó* (< ucr. *Mic'ó* < *Michájlo*), *Miško* (< ucr. *Miša* < *Michájlo*), *Neluckó* (< ucr. dial. *Nelúc* < rom. *Neluț(u)*), *Петрыkó/Petry'kó* (< ucr. *Petró*), *Sorinkó* (< rom. *Sorin*), *Tod'erkó* (< ucr. *Tód'er*), *Vasyl'kó/Vasyel'kó* (< ucr. dial. *Vasyl' /Vasyl'*), *Volód'ko* (< ucr. *Volódea*).

Se întâlnește un număr mare de supranume derivate cu *-k(o)*, care s-au format de la nume de familie sau nume de botez ori de la diverse forme hipocoristice ale acestora: *Andráško* (< n.fam. *Andraš*), *Armáško* (< n.fam. *Armáš*), *El'kó* (< hipoc. al n.botez ucr. *Il'kó* < n.botez *Il'ija*), *Hót'ko* (< hipoc. n.fam. *Hošč'úk*), *Hafjječko* (< n.botez ucr. *Hafjja*), *Jančikó* (< hipoc. *Jónči*), *Ihnatkó* (< n.botez ucr. *Ihnát*), *Miško* (hipoc. *Miša* < n.botez *Michájlo*), *Pan'kó* (< hipoc. al n.botez ucr. *Pantelij* < *Pantelejmon*), *Polikó* (< hipoc. *Póli* < n.botez ucr. *Pavló*), *Semenkó* (< n.botez ucr. *Semén*), *Štefankó* (< n.botez *Štefán*), *Tod'erkó* (< n.botez ucr. dial. *Tód'er*).

Sufixul *-k(o)* are o frecvență ridicată în derivarea poreclelor ce au la bază apelative: *Č'ornikó* (< ucr. *čiornyj* „negru”), *Čerevkó* (< ucr. dial. *čerevo* „burtă”), *Charchárko* (< ucr. dial. *chárkaty* „a scuipa foarte mult”), *Lysikó* (< ucr. dial. *lúsyj* „chel”), *Mat'kó* (< ucr. dial. *máty/mat'*), *P'étko* (< ucr. dial. *p'étko* „bannotă de cinciseci lei”), *Švéjko* (< ucr. *švájka* „sulă”, instrument folosit în exercitarea îndeletnicirii de pielar), *Šubikó* (< ucr. dial. *šuba* „cojoc”), *Voron'kó* (< magh. *varrónő* „croitoreasă” sau < ucr. *voróna*, „cioară”), *Žydkó* (< ucr. *žyd* „evreu”).

Menționăm că, în graiurile limbii ruse, formatul *-k(o)* este puțin productiv sau chiar absent<sup>33</sup>, însă cu cele două funcții (diminutivală și patronimică), acesta este propriu numelor asemănătoare din antroponimia altor popoare slave, ca, de pildă, în cea a sârbilor, bulgarilor și a slovacilor<sup>34</sup>.

<sup>30</sup> Čučka 2005: XXXV.

<sup>31</sup> *Ibidem*.

<sup>32</sup> Red'ko 1965: 141-142, apud L. O. Kravčenko, *op. cit.*, p. 98.

<sup>33</sup> Bondatelov, Danilina 1970: 197.

<sup>34</sup> Železn'ak 1969: 48; Nikonov 1986: 274; Nykulyna 1986: 83.

În continuare, prezentăm etimologiile numelor de familie în *-k(a)* și *-k(o)*, existente în cele trei sistemele antroponimice studiate<sup>35</sup>.

#### **Béuca** (LT.)

Are la bază apel. huț. *bévka* „borș rău” (unde *v* a trecut, conform trăsăturilor fonetice, în *u*)<sup>36</sup>. Totodată, este posibil să provină și din n.fam. pol. *Belka* (Rymut I 1999: 27) sau n. sl. de sud *Belko* (Ilčev 1969: 70), unde tema *Bel-* putea fi derivată cu suf. *-k(a)*. În Ucr. Transc., se întâlnește în raionul Hust (cf. Čučka 2005: 52).

#### **Bilășco** (Cr). Apare cu varianta grafică *Bilașcu*<sup>37</sup>.

Provine din antrop. *Bilăș* (ce funcționează ca și n. de fam. chiar în Rona de Sus) + suf. ucr. *-k(o)*. La rândul său, *Bilăș*<sup>38</sup> îl continuă pe v.sl. *Бѣлашъ*, format de la adj. sl. care este corelativ cu adj. ucr. *bilyj* „alb” + suf. *-aș* (Čučka 2005: 65). I. Pătruț afirmă că *Bilăș* este un derivat cu sufixul *-aș* de la tema *Bil-* ca și alte nume derivate cu diferite sufixe: *Bileș*, *Bilca*, *Bilcea*, *Bilcești* etc. (Pătruț 2005: 100; Pătruț 1984: 93), în timp ce N. Constantinescu crede că toate aceste nume au același radical *Bil-* < ucr. *bilyj* „alb” (Constantinescu 1963: 202). În Ucr. Transc., n.fam. *Bilaș* nu se întâlnește. Există doar n.fam. *Bilašovskij* (care îl continuă pe v.sl. *Бѣлашъ* + suf. ucr. *-ovs'k(yj)* – cf. Čučka 2005: 65), iar *Bilaș* se folosea în Ucr. Transc. până în sec. al XVIII-lea, azi fiind răspândit în alte zone ale Ucrainei, ca, de exemplu, în regiunea Cernăuți (cf. *Slovnyk* 2002: 46). I. Jordan este de părere că *Bilașcu* provine din „ucr. *bil-* (tema lui *bilij*), cu suf. *-așcu*, de origine slavă. Formația – continuă lingvistul – a putut lua naștere chiar pe teren românesc” (Jordan 1983: 64). Este posibilă această afirmație, căci n-am întâlnit n.fam. respectiv în nicio altă lucrare de specialitate.

#### **Bóicu** (Cr).

Este „același cu *Boico* (< bg. *Bojko*), (cu *o* < *u* adaptat la sistemul limbii noastre – a românei – s.n.); Cf. n.top. *Boicul*<sup>39</sup>” (Jordan 1983: 70). Totodată, poate fi o variantă a n.pers. *Bójko*, existent în Ucr. Transc., unde *o* final putea trece în *u* (ca și în cazul numelui *Bilășco*, cu varianta *Bilașcu*). În acest caz, *Bójko* poate: 1. fi o continuare a n.pers. sl. de sud *Bójka*, *Bójko*<sup>40</sup>;

<sup>35</sup> În ceea ce privește prezentarea etimologiei numelor de familie, precizăm faptul că, imediat după cuvântul-titlu (în care marcăm accentul), apare sigla localității (sau a localităților, unde: RS=Rona de Sus; Cr=Crăciunești; Lunca la Tisa=LT), în care se întâlnește respectivul nume, fiind urmată de variantele grafice oficiale (dacă ele există) ale acestora sau, acolo unde este cazul, de pronunția lor dialectală. Etimologia numelui de familie este dată abia în cel de-al doilea alineat.

<sup>36</sup> *Slovnyk* 1991: 160.

<sup>37</sup> Chiar și în ziua de azi, în Petrova, localitate vecină cu Rona de Sus, este cunoscută diferența socială (ce dăinuie de pe vremea Imperiului Austro-Ungar) dintre purtătorii numelui *Bilașco* și *Bilașcu*, și anume: cei ce poartă n.fam. *Bilașco* sunt „nemeși”, iar cei ce au n.fam. *Bilașcu* sunt „porțiași” (*porțiaș* „plătitor de porție, de dări către stat”).

<sup>38</sup> În Bocicoiu Mare (localitate situată în vecinătatea Ronei de Sus) este atestată la 1699 forma *Vasilj Bilasz* (Bélay 1943: 129).

<sup>39</sup> N.fam. *Boicul* este explicat de către P. P. Čučka (2005: 78) în mod eronat (el preluând părerea lui M. Grković (1977: 41), și anume că acesta ar proveni din n.b. sl. de sud *Bojkul*, format de la n. *Bojko* + suf. *-ul*, fără să arate că, de fapt, acest nume este o creație românească, unde articolul hotărât rom. *-ul* (ca și *-ul(ea)*) a fost perceput în onomastica sărbă și bulgară ca și sufix (cf. Constantinescu 1963: LXVI).

<sup>40</sup> P. P. Čučka (2005: 78) afirmă că numele *Bójko* (dar și *Bójka*) se fixează începând cu sec. al XVII-lea atât în regiunile Lemkivščyna și Bojkivščyna, cât și în zone mai îndepărtate ale Ucrainei, și chiar în Polonia, Croația și alte țări vecine (ca, de exemplu, în România, în localitatea maramureșană Roscova, este atestat la 1661: *Bojko Fedor* – cf. Bélay 1943: 188). Numele (*Bójko*) – continuă lingvistul ucrainean – provine de la: 1. forma diminutivală a n. slav (srb. sau bg.) *Bójko*, corelativ cu *Bojan*, *Boja*, *Bojo*, *Bogdan*, *Bogoslov*, *Borislav*, unde radicalul *boj-* înseamnă „teamă, a se teme” (...), iar *bojko* în slovacă „personă fricoasă, fricos”; 2. de la etn. carpatic *bójko* „muntean” sau „locuitor al depresiei, Bojkivščyna”, care, la rândul său, ar proveni de la folosirea în exces a particulei și a conjuncției *bo*. Fixarea veche a n.pers. *Bójko*, arealul răspândirii n.fam. *Bójko*, ca și accentul îl determină pe P. P. Čučka să afirme că n. de fam. *Bójko* este unul denominativ (format de la un antroponim), deoarece în Carpați este atestat în sec. al XVI-lea, iar în Serbia – începând cu sec. al XIV-lea, în timp ce etn. *bójko* este o apariție mai nouă (Čučka 2005: 78).

2. să aibă la bază etn. *bójko* „locuitor al regiunii ucrainene numită Bojkivščyna” (Chudaș 1977: 23; Čučka 2005: 79).

#### **Calínca** (Cr).

Provine din antrop. *Kalýna* /*Kalína* sau *Kálen* + suf. ucr. *-k(a)*. La rândul său, numele *Kalýna* și *Kálen* (ucr. lit. *Kalyn*)<sup>41</sup>, după cum afirmă P. P. Čučka, poate proveni: 1. din n.b. v.ucr. *Kalýna* (cu varianta *Kalína*), care este hipoc. al n.calend. *Kalenyk* (< n.calend. grc. *Kalinik* < *Kallinikos* < apel. grc. *kallinikos* „învingător, măreț” – Trijn’ak 2005: 163) și care în sec. al XVII-lea funcționa la cazacii zaporojeni ca nume de persoană (Čučka 2005: 246) ”; 2. de la denumirea arbuștiului *kalyna* „călin, călină”. Însă, nu excludem posibilitatea ca n.fam. *Calínka* (ucr. lit. *Kalýnka*) să aibă la bază apelativul *kalinka/kalynka* (< *kalyna* „călin, călină” + suf. *-k(a)*). Numele de familie *Kalýnka* este răspândit în raionul ucrainean Hust (cf. *Ibidem*).

#### **Ciubíca** (LT).

Este format din apel. ucr. *čubátyj* „denumirea care se dă unui animal moțat, mai ales unei păsări” (< adj. *čubátyj* „moțat”) + suf. ucr. *-k(a)* sau chiar din apel. ucr. local *čubíka* „găină moțată”. Se întâlnește în raionul Rahiv (cf. Čučka 2005: 612). A se comp. cu apel. rom. *ciubica* „șapcă, bască”.

#### **Cúsko** (RS).

Este format din antrop. *Kus* (azi n.fam. în raionul Teaciv din Ucr. Transc.) + suf. ucr. *-k(o)*. *Kus* poate avea la bază adj. v. rus. *kus* „scurt, ciunt, strâmt, cu coada tăiată” sau apel. ucr. local *kus* „bucată mare”. De asemenea, *kus* poate fi și var. dial. a denumirii „mierlei negre” (Čučka 2005: 318). A funcționat ca și n.fam. în Ucraina Transc. (*Ibidem*), fiind atestat în Poienile de sub Munte la 1680: *Kuska Ivan, Luka, Szimeon* (Bélay 1943: 180).

#### **Dúnca** (Cr).

Continuă pe bg. *Dunka* (Iordan 1983: 186) sau *Dunko* (n.fam. întâlnit la ucraineni)<sup>42</sup>, care este un hipoc. al n.pers. sl. de sud *Dunat, Dušan, Hladun, Radun, Sladun, Spiridun* (Šimundić 1988: 410).

#### **Fético** (RS). În Rona de Sus, se întâlnesc variantele grafice: *Fetco, Fetcou, Fetyko*.

Este o variantă fonetică locală a n.b. ucr. *Fed’kó* (cu accentul schimbat datorită influenței lb. magh.), fiind un hipoc. format de la n.b. ucr. *Fedir* (dial. *Fédor/Fédur*) „Teodor”. Este atestat în localitatea Bocicoiul Mare la 1572: *Mich. Fetyko* (Bélay 1943: 128). Se întâlnește în raioanele Hust, Teaciv, Irșava, Vinohradiv, Perecen, Mijhirea și Velekei Bereznei (cf. Čučka 2005: 574).

**Fézko** (Cr). Se pronunță *Fét’ko*. Este o „greșeală” existentă în actele oficiale, după cum am aflat în urma anchetelor realizate.

Același cu numele precedent. (Totuși a se comp. cu n.fam. *Féško*, care este o variantă dial. a hipoc. *Fés’ko* < n.b. ucr. *Fédor/Fédur/Fédur*).

#### **Godénca** (RS). Apare cu următoarele variante grafice: *Godenka, Godinca, Godinka*.

Provine de la n.botez v.sl. *Godin* (< *Goda*<sup>43</sup>, *Gadomir, Godimir* sau *Godeslav* – Šimundić 1988: 415, Grković 1977: 63) + suf. ucr. *-k(a)* (probabil < *-k(o)*). De asemenea, poate proveni din n.fam. sl. de sud *Godina/Hodina* (Čučka 2005: 147) + suf. *-k(a)*. Este normat de lb. ucr. ca și *Hodýnka*. În cazul n.fam. *Godenca* din Rona de Sus, acesta putea fi creat de către

<sup>41</sup> Forma *Kalyn* este înregistrată în Maramureș în localitatea Birsana la 1548: *Cl. Kalyn* (Bélay 1943: 123).

<sup>42</sup> Antroponimele *Dunka* și *Dunko* sunt atestate în Ucraina Carpatică în secolul al XVI-lea (Kersta 1984: 132).

<sup>43</sup> În Ucr. Transc., a existat n.fam. *Goda* (Čučka 2005: 178), care poate fi o continuare a sl. de sud *Goda* sau *Godo* (< numele pline de tipul *Godimir, Godoslav* – Šimundić 1988: 415).



ucraineni înainte ca  $g > h$ . De la acest antroponim, cu ajutorul suf. ucr. *-juk* s-a format n.fam. (existent în Rona de Sus și Crăciunești), *Godenciuc*.

#### **Iúrca** (Cr).

Este un hipoc. format de la n.b. ucr. *Júra* (normat lb. ucr. *Júrij*, cf. rom. „Gheorghe”) derivat cu ajutorul suf. ucr. *-k(a)*. De asemenea, poate fi forma de genitiv sau o variantă a n.b. *Jurkó* (existent ca și n.fam. în Ucr. Transc. – cf. Čučka 2005: 641). Forma *Iurca* nu se întâlnește ca și nume de familie în Ucraina Transcarpatică, însă este prezentă în regiunea Cernăuți (cf. *Slovyk* 2002: 407).

#### **Méșco** (RS, LT). Se întâlnește și varianta grafică *Mesco*.

Credem că este o variantă fonetică (unde *y* este redat prin *e*, ca și în multe alte cazuri) a n.b. *Myškó* (un hipoc. al n.pers. ucr. *Mychájlo* „Mihai” – Trijn’ak 2005: 238, derivat cu ajutorul lui *-k(o)*). Conform părerii lui P. P. Čučka, numele respectiv poate proveni și din n.b. *Meško*<sup>44</sup>, care este hipoc. al numelor pline de tipul *Mefodij*, *Meletij*. În graiurile transcarpatice de pe teritoriul României, cele două nume, *Méșco* și *Miško/Myško*, au accentul pe prima silabă, spre deosebire de Ucr. Transc., unde, în majoritatea cazurilor, accentul cade pe finala *o* (Čučka 2005: 377, 388). N.fam. *Meškó* este răspândit în Ucr. Transc., în raioanele Mukaceve, Irșava, Perecen, Velekei Bereznei, Vinogradiv, Rahiv și Svaleava (cf. Čučka 2005: 377).

#### **Mihálca** (Cr).

Poate fi o formă de genitiv a n. ucr. *Myhálko*/dial. *Mihálko* (unde *y* ucrainean este redat prin *i*). Acesta provine din n.b. ucr. local *Myhál’*/dial. *Mihál’* (< n.calend. ucr. *Mychájlo*/dial. *Michájlo*) + suf. ucr. *-k(o)* (sau poate denumi pe soția lui *Mihály*). Este posibil să fie și o continuare a bg. *Mihalka* (cf. Iordan 1983: 305). În Maram. este atestat în localitatea Călinești la 1705: *Mihalyka*<sup>45</sup> *Mihaly*, *Steph.* (Čučka 2005: 378). N.fam. *Myhálka* se întâlnește în Ucr. Transc. doar în localitatea Hrușovo din raionul Teaciv (cf. *Ibidem*).

#### **Rișco** (RS, LT). În Rona de Sus, apar variantele grafice: *Risko* și *Riško*.

După cum afirmă P. P. Čučka, etimologia acestui nume este diferită în funcție de tema de la care s-a format. Ca și multe alte nume, *Rișco* este un nume cu etimologie multiplă: 1. cel mai probabil, este format din pol. *ryś* „râs (mamifer)” (cu schimbările fonetice proprii lb. ucr.) + suf. *-k(o)*; 2. este o continuare a n.pers. *Ryško*, care, în unele limbi slave<sup>46</sup>, este un hipoc. al numelui de origine apuseană de genul *Richard*, *Fridrich*, *Ditrich*; 3. poate fi un transfer al numelui magh. a vacii de culoare roșcată, *riska* asupra omului. Apel. magh. *riska* provine din adj. slc. *ryšavý* „roșcovan, roșcat”. Antrop. *Ryś* este frecvent în Slovacia începând cu sec. al XIV-lea; 4. este posibil să provină din porecla/supranumele v.sl. *Ryžьko*, care are la bază apel. *ryžij* „roșcat” (Čučka 2005: 485). N.fam. este răspândit în Ucr. Transc., în raioanele Teaciv, Hust și Mijhirea (cf. *Ibidem*).

#### **Rúszinka** (RS). Se pronunță *Rúsin’ko*.

Este o variantă locală maghiarizată a numelui *Rúsynko*, format din antrop. *Rusýn* + suf. ucr. *-k(o)*. Numele *Rusýn*, care poate proveni: 1. de la n.b. v.sl. *Rúsin/Rúsyn*<sup>47</sup> < adj. inv. *rus*

<sup>44</sup> N.pers. *Meško* se fixează în registrele căzăcești la 1649 (Čučka 2005: 377).

<sup>45</sup> În Ucr. Transc., *Myhalko* este atestat la 1570 în localitatea Nelipeno din raionul Svaleava, azi funcționând ca și n.fam. în raioanele Velekei Bereznei, Mukaceve, Svaleava, Hust și Teaciv (Čučka 2005: 378).

<sup>46</sup> Numele *Riško* se întâlnește în limbile slovacă și bielorusă (Knappová 1985: 156; Sudnik 1965: 39). De asemenea, este răspândit în polonă, unde mai apar derivatele *Ryszkowicz* (atestat în anul 1425) și *Ryszczuk/Ryszczuk* (Rymut II 2001: 379).

<sup>47</sup> La polonezi, n.fam. *Ruszin* apare în documente, pentru prima dată, la 1343 (Rymut II 2001: 372).

„blond, roșcat, bălai” și care la slavii de sud se folosește și azi ca și nume de persoană (Čučka 2005: 494); 2. de la etn. *rúsyn*, prin care, în Evul Mediu, popoarele Europei Centrale îi deosebeau pe slavii de est de varegi. Mai târziu, mai ales în perioada stabilizării numelor de familie, populația carpatică autohtonă (dolinienii) îi denumeau prin etn. *rúsyn* pe ucrainenii veniți din Galiția, adică pe huțuli și pe boiki<sup>48</sup>. Nu excludem posibilitatea, așa cum o face P. P. Čučka (cf. *Ibidem*), ca n.fam. *Rúsynko* să provină din apel. *rúsynko* (< etn. *rúsyn* + suf. *-k(o)*), deoarece la baza antroponimelor devenite nume de familie pot sta cele mai diverse forme hipocoristice sau derivate atât ale numelor de persoană, cât și ale apelativelor. Astfel, nu trebuie să excludem că putea circula în spațiul slav de est supranumele *Rusynko* (< apel. *rusynko* „un *rusyn* mai mic, fiul celui supranumit *Rusyn*”). N.fam. *Rúsynko*<sup>49</sup> este răspândit în raioanele Vinohradiv, Mijhirea, Mukaceve și Ujgorod (cf. *Ibidem*).

#### **Sárca (LT).**

Continuă n.fam. magh. *Szarka*, ce are la bază apel. magh. (de origine slavă) *szarka* „coțofană”, fiind atestat la unguri în 1352 (Kázmér 1993: 972). Totodată, este posibil să se fi format din antrop. *Sara*, care poate fi forma de gen. a lui *Sar*<sup>50</sup> (< n.fam. magh. *Szar* < adj. magh. *szar* „gălbui, de culoarea galben strălucitor, roșcat; chel, pleșuv”) sau a n.fam. pol. *Sar/Sara* (< apel. pol. *sar* „șap, masculul căprioarei”) + suf. *-k(a)* (Čučka 2005: 503). A se comp. cu n.b. crt. *Sarka* sau *Sarko*, hipoc. de la *Cesar*, *Visarion* (Šimundić 1988: 452). Se întâlnește doar în raionul Ujgorod al Ucr. Transc. (Čučka 2005: 503).

#### **Ștefanca (RS).**

Provine de la n.pers. ucr. dial. *Štefán* (< rom. sau slc. *Ștefan*, *Štefan*) + suf. ucr. *-k(a)*. (În lb. ucr., forma normată este *Stepán*, însă în unele zone ale Ucrainei se întâlnesc variantele *Štefán* și, mai rar, *Štefan*). Totodată, este posibil să fie o variantă a n.fam. *Štefanko* < *Štefan* + suf. *-k(o)*. Forma *Ștefanca* nu este atestată în lucrările de specialitate ca și n.fam., însă întâlnim forme precum *Ștefancu* sau *Ștefanco*. Îl găsim înregistrat la Constantinescu (1963: 155) la n.f. derivate de la *Ștefan*, fiind atestat în Moldova la 1764.

#### **Viciónka (RS).** Apare și varianta grafică *Vecsunka*.

Este format din supran. sau porecla *Viščún*<sup>51</sup> (< ucr. dial. *viščún* „prevestitor, prezicător, clarvăzător”) + suf. ucr. *-k(a)*. Nu l-am găsit înregistrat în nici o lucrare de specialitate, ceea ce ne face să credem că este un nume local.

#### **Zvénka (RS, Cr).**

Este o variantă a n.fam. ucr. *Zvynka* (existent în regiunea Cernăuți, cu forma normată de lb. ucr. *Zvínka* – cf. *Slovnyk* 2002: 153). Probabil că este format de la n. srb. sau slc. *Zvonko* sau *Zvonka* (fără trecerea lui *o* din radical în *i*), care provin din nume precum *Zvonimir*, *Zvonimira* (Šimundić 1988: 468; Grković 1977: 96, 254), derivate cu ajutorul lui *-k(o)* sau *-k(a)*). A se comp. cu *zvinka*, nume pe care ucrainenii carpatici le dau berbecilor oilor, țapilor și caprelor, care au o fâșie, dungă de lână albă în jurul gâtului (Čučka 2005: 193), cu *dzvinka* „caro, tobă la jocul de cărți” și cu apel. ucr. local *zvinka/dzvinka* „sonoră, răsunătoare”. (I. Jordan (1983: 502) afirmă că n.fam. *Zvincă* < apel. ucr. *zvinka* „o plantă (*Primula veris*)”). *Zvynka* nu este atestat ca n.fam. în Ucr. Transc.

<sup>48</sup> Cf. Čučka 1966: 130-131.

<sup>49</sup> N.fam. *Rusinko* este atestat în Polonia începând cu sec. al XV-lea (Čučka 2005: 494).

<sup>50</sup> *Sara* și *Sar* au funcționat în Ucr. Transc. ca și nume de familie (Čučka 2005: 503).

<sup>51</sup> Porecla *Viščún* funcționează și azi în sistemul antroponimic al localității Rona de Sus.

Am dat împreună etimologia numelor de familie în *-k(a)* și *-k(o)* din mai multe considerente. Unul dintre acestea este acela că există nume de familie care prezintă forme diferite față de normele limbilor în care s-au format. Această schimbare sau, am putea spune, „pocire” a învelișului sonor și a grafiei, nu se datorează de fiecare dată faptului că acestea s-au format în unul sau altul dintre graiurile respectivei limbi, ci altor două căi, oarecum „colaterale” fenomenului lingvistic. Prima constă în faptul că, în unele cazuri, funcționarii care lucrau cu Registrele Stării Civile nu cunoșteau bine (sau deloc), fie limba ucraineană ori cea română, fie româna sau maghiara, înregistrând numele de familie prin prisma sistemului fonetic al limbii pe care o cunoșteau cel mai bine. Cea de a doua cauză a apariției diverselor forme ale unuia și aceluiași nume nu este specifică doar satelor ucrainene din regiune, ci, atât tuturor localităților din Transilvania (indiferent de etnie), cât și altor popoare aflate sub dominația maghiară. Este vorba despre acțiunea de maghiarizare a numelor de familie, începută pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea de către împăratul Ungariei, Iosif al II-lea (mai exact, prin decizia 10.426 din 23 iulie 1787)<sup>52</sup>. Dovadă stau numeroasele variante grafice ale aceluiași nume de familie, purtat chiar de membrii aceleiași familii. Astfel, purtătorii numelui de familie *Mihalco* puteau fi înregistrați în actele oficiale cu forma *Mihalca* (știind că *a* în maghiară se pronunță *o*). În aceeași situație, este și numele de familie *Iurca*, care apare în satele din Maramureș, chiar la membrii aceluiași „neam” cu forma *Iurco*. Și exemple de acest tip pot continua, atât la nivelul consonantismului (ca, de exemplu, magh. *sz* redă rom. *s*), cât și cel privind accentul acestora.

În cele ce urmează, prezentăm statistica numelor de familie formate cu ajutorul lui *-k(a)* și *-k(o)*, proprii sistemelor antroponimice ale celor trei localități cercetate. Astfel, situația numelor de familie în *-k(a)* (*Calinca*, *Godenca*, *Iurca*, *Mihalca*, *Ștefanca*, *Zvenka*) este următoarea: în Rona de Sus, se întâlnesc 4 nume de familie (1,9 % din totalul celor înregistrate) ce sunt purtate de 16 persoane (0,4 % din totalul populației); în Crăciunești, există 5 nume de familie (2,3 %) ce denumesc 15 persoane (1 %), iar în Lunca la Tisa, sunt înregistrate 3 nume de familie (2,36 %), ale căror purtători sunt 6 persoane (0,65 %). Numărul și frecvența numelor de familie formate cu ajutorul lui *-k(a)* (*Calinca*, *Godenca*, *Iurca*, *Mihalca*, *Ștefanca*, *Zvenka*) se prezintă astfel: în Rona de Sus, sunt înregistrate 5 nume de familie (2,38 %) ce sunt purtate de 116 persoane (2,95 %); în Crăciunești, cele 3 nume de familie (1,38 %) denumesc 8 persoane (0,53 %), iar în Lunca la Tisa, există 2 nume de familie (1,45 %), fiind purtate de 4 persoane (0,43 %).

În urma celor prezentate, se pot trage numeroase concluzii. Una dintre ele este aceea că în cadrul numelor de familie, formații lui *-k(a)* și *-k(o)* au o reprezentare slabă, comparativ cu sistemul popular de denominație personală (în derivarea numelor de botez, a supranumelor și poreclelor etc.), unde cele două sufixe au o frecvență foarte ridicată. Referitor la numele de familie în *-k(a)* și *-k(o)*, se poate observa că majoritatea acestora sunt formații ucrainene, însă o parte dintre acestea sunt o continuare (cu unele adaptări fonetice) a vechilor nume slave de sud.

### Bibliografia:

1. Bélay, V. (1943), *Máramaros megye társadalma és menzetieségei. A megye betelepülésétől a XVII. század elejéig*, Budapesta.

<sup>52</sup> Vezi mai multe la Chende-Roman 2009: 92.

2. Bondatelov, V. D., Danilina, E. F. (1970), *Sredstva vyraženiya emocional'no-ekspresivnykh ottenok v russkikh ličnykh imenach*, în „Antroponimika”, Moscova, „Nauka”, p. 194-199.
3. Chende-Roman Gheorghe (2009), *Antroponimie: din onomastica Țării Silvaniei*, Zalău, Editura Silvania.
4. Chudaš, M. L. (1977), *Z istoriji ukrajins'koji antroponimiji*, Kiev, „Naukova dumka”.
5. Constantinescu, N.A. (1963), *Dicționar onomastic românesc*, București, Editura Academiei.
6. Čučka, P. P. (1966), *Zakarpats'ki videtnonimni prizvyšč'a*, în „Pytann'a sučasnoji onomastyky”, Kiev, „Naukova dumka”p. 127-132.
7. Čučka, P. P. (1969), *Specyfika slovotvorčoho analizu prizvyšč*, în „Pytann'a slovotvoru schidnoslov'anskykh mov”, Kiev, „Naukova dumka”, p. 131-133.
8. Čučka, P. P. (1986), *Davn'orus'ki osobovi imena i sučasni prizvyšč'a ukrajinciv*, în „Davn'orus'ka onomastyčna spadščyna v schidnoslov'ans'kykh movach”, Kiev, „Naukova dumka”, p. 133-139.
9. Čučka, P. P. (2005), *Prizvyšč'a zakarpats'kykh ukrajinciv: Istoriko-etymolohičnyj slovnyk*, Lviv, „Svit”.
10. Cybul'skij, N. G. (1986), *Sostav i struktura ličnykh imen v hramotach XIV v.*, în „Davn'orus'ka onomastyčna spadščyna v schidnoslov'anskykh movach”, Kiev, „Naukova dumka”, p. 129-133.
11. Grković, M. (1977), *Rečnik ličnih imena kod Srba*, Beograd.
12. Herbil, I. (2007), *Supranume și porecle din Rona de Sus (județul Maramureș)*, în „Un om, un simbol: In honorem magistri Ivan Evseev”, ed.: Marin Bucă, Maria Andrei, Daniela Gheltofan, București, Editura CRLR, p. 292-312.
13. Herbil, I. (2010-a), *Analiza supranumelor și a porecelor din Crăciunești (județul Maramureș)*, în „Studii de limbă, literatură și metodică”, XIII, coord. Katalin Bálazs, Cluj-Napoca, Editura Napoca Star, p. 66-83.
14. Herbil, I. (2010-b), *Nume de familie formate cu sufixele -uk/-juk/-čuk și -ak/-jak/-čak în antroponimia din Maramureș*, „Cultura ucraineană contemporană între canonul tradițional și noile paradigme de reafirmare”, coord. Judit Bartalis-Bán, Mihailo Kondor, Cluj-Napoca, Editura Echinoc, p. 58-72.
15. Ioan Herbil (2014), *The Etymology of Family Names in -ac/-eac (-iac)/-ceac (ukr. -ak/-як/-чак) with the Ukrainians of Maramures*, în „Globalization and intercultural dialogue: multidisciplinary perspectives” (*Language and Discours*), ed. Iulian Boldea, Tîrgu-Mureș, Editura Arhipelag XXI, 2014, pp. 798-808 (site: <http://www.upm.ro/gidni/GIDNI-01/Lds/Lds%2001%20A6.pdf>).
16. Horpynyč, V. O. (2001), *Slovnyk heohrafičnykh nazv Ukrajinny (toponimni ta vidtoponimni prykmetnyky)*, „Dovira”, Kiev.
17. Ilčev, St. (1969), *Rečnik na ličnite i familni imena u bālgarite*, Sofia.
18. Iordan, I. (1983), *Dicționar al numelor de familie românești*, București, Ed. Științifică și Enciclopedică.
19. Karpenko, J. O. (1994), *Rejistry vijs'ka zaporiz'koho i problema postann'a ukrajins'kykh prizvyšč*, în „Pytann'a istoričnoji onomastyky Ukrajinny”, Kiev, „Naukova dumka”p. 182-201.

20. Kázmér, M. (1993), *Régi magyar családnevek szótára XIV-XVII. század*, Budapest.
21. Kersta, R. J. (1970), *Tipy imenovanij mužčin v pam'atnikach ukrajinskoho jazyka XVI v.*, în „Antroponimika”, Moscova, „Nauka”, p. 258-261.
22. Kersta, R. J. (1984), *Ukrajins'ka antroponimija XVI st. Čoloviči imenuvann'a*, Kiev, „Naukova dumka”.
23. Knappová, M. (1985), *Jak se bude jmenovat*, Praga, Academia.
24. Kravčenko, L. O. (2003), *Prizvyšča na -k-o v antroponimiji zachidnoji častyny Poltavščyny*, în „Mahične slovo imeni” (Studia slovakistica. 3), Ujgorod, p. 107-113.
25. Kravčenko, L. O. (2004), *Prizvyšča Lubenščyny*, Kiev, „Fakt”.
26. Nikonov, V. A. (1986), *Serby*, în „Sistemy ličnych imen u narodov mira”, Moscova, „Nauka”, p. 273-274.
27. Nykulyna, M. V. (1986), *Bolhary*, în „Sistemy ličnych imen u narodov mira”, Moscova, „Nauka”, p. 82-84.
28. Pașca, Șt. (1936), *Nume de persoane și nume de animale din Țara Oltului*, București.
29. Pătruș, I. (1984), *Nume de persoane și nume de locuri românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
30. Pătruș, I. (2005), *Studii de onomastică românească*, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
31. Red'ko, Ju. K. (1965), *Heohrafija osnovnyh typiv ukrajins'kyh prizvyšč*, în „Pytynnja onomastyky”, Kiev, „Naukova dumka”.
32. Rymut, K. (1999, 2001), *Nazwiska pollaków: Słownik historyczno-etymologiczny*, tom I (A-K), tom II (L-Ż), Kraków.
33. Sudnik, M. R. (1965), *Slounik asabovych ulasnych imen*, Minsk, „Navuka i tehnika”.
34. Šimundić, M. (1988), *Rječnik osobnih imena*, Zagreb.
35. Trijn'ak, I. I. (2005), *Slovnyk ukrajins'kyh imen*, Kiev, „Dovira”.
36. Železn'ak, I. M. (1969), *Očerk serbochorvatskoho antroponimičeskoho slovoobrazovanija*, Kiev, „Naukova dumka”.
37. \*\*\**Slovnyk hucul's'kyh hovirok. Hucul'sčyna. Linhvistyčni et'udy* (1991), red. Ja. Zakrevska și alții, Kiev.
38. \*\*\* *Slovnyk prizvyšč; praktyčnyj slovozminno-opfohrafičnyj (na materialy Černiveččyny)* (2002), red. K. M. Luk'an'uk și alții, Cernăuți, „Bukrek”.